

The article substantiates that the competence of the teacher is determined by the features, wealth, diversity, integration of professional experience and determined by the activity of the subject and organizational culture.

Key words: information competence, elementary school, teacher

УДК 378:373.3.091.12.011.3–051]:004(410) (043.5)

Паллаг Г.О.
студентка I курсу, спеціальності СО (МЛ (А)) м,
Мукачівський державний університет
Гаранко В.І.
кандидат педагогічних наук, доцент,
Мукачівський державний університет

ОГЛЯД ОЦІНЮВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ 014 «СЕРЕДНЯ ОСВІТА (МОВА ТА ЛІТЕРАТУРА (АНГЛІЙСЬКА))» ЯК НАУКОВА ПРОБЛЕМА

Традиційно стратегії практичного оцінювання, розроблені для студентів або фахівців, значною мірою зосереджені на суворому аналізі знань і навичок, що базуються на папері, в межах компетенцій фахівців спеціальності 014 «Середня освіта (Мова та література (англійська))». На сьогодні, існує багато перешкод на шляху впровадження системи оцінки компетентностей фахівців спеціальності 014 Середня освіта (Мова та література(англійська)). При введенні нових або більш формалізованих і структурованих підходів до оцінювання компетентностей, є ряд потенційних перепон, які треба опрацювати розробникам програм підготовки фахівців.

Ключові слова: компетентності; фахівці спеціальності 014 Середня освіта (Мова та література(англійська)); атестація здобувачів вищої освіти; оцінювання.

Актуальність дослідження. Відображений нормативний зміст підготовки здобувачів вищої освіти, сформульований у термінах результатів навчання до формування компетентностей студента в процесі здобуття освіти у вищих навчальних закладах, проте вимоги до їх формування відображені лише частково, зокрема: у Національній державній програмі «Освіта (Україна XXI століття)» (1993), «Національна доктрина розвитку освіти України у XXI

столітті» (2002), Закони України «Про освіту» (2016), «Про вищу освіту» (2014), «Концепція національної освіти для студентської молоді» (2009), Державна цільова соціальна програма «Молодь України» на 2016-2020 роки (2016). Проте, поза дисциплінарними знаннями та навичками існує широкий спектр компетенцій та професійних цінностей, оцінка яких може бути досягнута тільки шляхом безпосереднього спостереження роботи фахівця під час практичної підготовки. Один з підходів оцінювання здобутих компетентностей полягає в тому, щоб інтегрувати практичні, гнучкі та формувальні стратегії оцінювання в контекст професійної практики, та генерувати дані, щоб забезпечити можливість зворотного зв'язку, що сприяє саморефлексії та вдосконаленню спеціаліста. Такий підхід є формувальним; надання допомоги в орієнтуванні в навчальному процесі для студентів та практикуючих фахівців на визначення областей, де подальше вдосконалення для них є бажаним або необхідним. Така оцінка сприяє розробці навчальних планів, спрямованих на скорочення розриву між поняттями «де вчитель є» і «де вчителю потрібно бути». У цьому контексті оцінка не є тестом, який встановлює рівень «невдачі», але освітньою стратегією, яка закріплена на робочому місці здобуття професії і базується на реальних або імітаційних робочих сценаріях, які відображають важливі професійні ролі, обов'язки та діяльність студента спеціальності 014 «Середня освіта (Мова та література (англійська))». Визначення та усунення прогалів у різних сферах компетенцій, включаючи, але не обмежуючись, комунікацією, співпрацею та професіоналізмом, слугують основою для змін та вдосконалення, які більш ефективно відповідають потребам учнів у сфері дитино центрованої освіти.

Метою цієї статті є аналіз побудованої системи оцінки студентів та фахівців спеціальності 014 «Середня освіта (Мова та література (англійська))», а не «підбір засобів» тобто - різноманітного збору інструментів оцінки, атестації.

Зовсім недавно перехід на компетентнісну освіту, заснованої на компетенціях Стандарту вищої освіти України першого (бакалаврського) рівня освіти, ступеня вищої освіти – бакалавр, галузі знань – 01 Освіта, спеціальності – 014 Середня освіта, предметна спеціалізація – 014.02 Середня освіта (мова та література із зазначенням мови), який розроблено науково-методичною підкомісією 014-1 Середня освіта (мови та літератури), затвердженої наказом Міністерства освіти і науки України № 375 від 6 квітня 2016 року, змінив розробку, реалізацію та оцінку просвітницької освіти та програм професійного розвитку, використовуючи організаційні рамки компетенцій. У цьому контексті оцінку було зосереджено або на досягненні індивідуальних компетенцій, або на концептуальних концепціях (визначених як програмні результати навчання, що очікуються на певному етапі розвитку спеціаліста).

Розробка такої системи оцінки повинна враховувати і долати ряд бар'єрів реалізації програмних результатів навчання фахівців. Окрім того, впровадження нової системи оцінювання роботи часто вимагає значних освітньо-культурних змін. Якщо керування цим процесом не відбувається ефективно, реалізація, швидше за все, зазнає невдачі. Проте, у світовій освітній практиці є певна кількість моделей, які артикують вимоги до успішних ініціатив щодо змін у системі оцінювання. Це, зокрема, організаційна модель [5] та індивідуальна модель [5].

Згідно «Методичних рекомендації щодо розроблення стандартів вищої освіти» термін «компетентність» це – динамічна комбінація знань, вмінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, яка визначає здатність особи успішно здійснювати професійну та подальшу навчальну діяльність і є результатом навчання на певному рівні вищої освіти.

У цьому ж документів дано визначення таких компетентностей як: «інтегральна компетентність – узагальнений опис кваліфікаційного рівня, який виражає основні компетентні характеристики рівня щодо навчання та/або професійної діяльності; загальні компетентності – універсальні компетентності, що не залежать від предметної області, але важливі для успішної подальшої професійної та соціальної діяльності здобувача в різних галузях та для його особистісного розвитку та спеціальні (фахові, предметні) компетентності – компетентності, що залежать від предметної області, та є важливими для успішної професійної діяльності за певною спеціальністю». [1]. Стандартом вищої освіти України першого (бакалаврського) рівня освіти, ступеня вищої освіти – бакалавр, галузі знань – 01 Освіта, спеціальності – 014 Середня освіта, предметна спеціалізація – 014.02 Середня освіта (мова та література із зазначенням мови), який розроблено науково-методичною підкомісією 014-1 Середня освіта (мови та літератури), затвердженої наказом Міністерства освіти і науки України № 375 від 6 квітня 2016 року визначено ці компетентності. У розрізі нашого дослідження загадаємо предметні (спеціальні фахові) компетентності(ПК):

1. Здатність формувати в учнів предметні компетентності.
2. Здатність застосовувати сучасні методи й освітні технології навчання.
3. Здатність здійснювати об'єктивний контроль і оцінювання рівня навчальних досягнень учнів з іноземної мови та зарубіжної літератури.
4. Здатність аналізувати особливості сприйняття й засвоєння учнями навчальної інформації з метою прогнозу ефективності та корекції навчально-виховного процесу.

5. Здатність використовувати досягнення сучасної науки в галузі теорії та історії іноземної мови, теорії та історії зарубіжної літератури в загальноосвітніх навчальних закладах, практиці навчання іноземної мови й зарубіжної літератури.
6. Здатність реалізовувати ефективні підходи (особистісно-орієнтований, діяльнісний, компетентнісний) до викладання іноземної мови та зарубіжної літератури на підставі передового вітчизняного й міжнародного досвіду.
7. Здатність дотримуватися сучасних мовних норм (з іноземної та державної мови), володіти іноземною мовою на рівні не нижче С1, використовувати різні форми й види комунікації в освітній діяльності, обирати мовні засоби відповідно до стилю й типу тексту.
8. Здатність використовувати когнітивно-дискурсивні вміння, спрямовані на сприйняття й породження зв'язних монологічних і діалогічних текстів в усній та письмовій формах (іноземною мовою, державною мовою), володіти методикою розвитку зв'язного мовлення учнів у процесі говоріння й підготовки творчих робіт.
9. Здатність орієнтуватися в літературному процесі країн і народів світу (від давнини до сучасності), спадщині письменників у контексті літератури, історії, культури, використовувати знання мов і здобутків світового письменства для формування національної свідомості, культури учнів, їхньої моралі, ціннісних орієнтацій у сучасному суспільстві.
10. Здатність інтерпретувати й зіставляти мовні та літературні явища, використовувати різні методи й методики аналізу тексту.
11. Здатність доцільно використовувати й створювати сучасне навчально-методичне забезпечення (обладнання) для проведення занять.
12. Здатність до критичного аналізу, діагностики й корекції власної педагогічної діяльності, оцінки педагогічного досвіду (вітчизняного, закордонного) у галузі викладання іноземних мов та зарубіжної літератури з метою професійної саморегуляції й свідомого вибору шляхів вирішення проблем у навчально-виховному процесі.
13. Здатність здійснювати власне дослідження в освітній діяльності, узагальнювати й оприлюднювати результати розроблення актуальної проблеми (у фахових виданнях, виступах тощо).
14. Здатність створювати рівноправний і психологічно позитивний клімат для навчання, організувати ефективну комунікацію між учасниками освітнього процесу (учні, учителі, батьки та ін.).
15. Здатність взаємодіяти зі спільнотами (на місцевому, регіональному, національному, європейському й глобальному рівнях) для розвитку

професійних знань і фахових компетентностей, використання перспективного практичного досвіду й мовно-літературного контексту для реалізації навчально-виховних цілей.

16.Здатність розуміти вимоги до діяльності за спеціальністю, зумовлені необхідністю забезпечення сталого розвитку України, її зміцнення як демократичної, соціальної, правової держави» [3].

В основі розроблених компетентностей лежать певні програмні результати підготовки, зокрема: ефективне використання стандартизованих компетентностей у навчальному процесі; оволодіння проектною методикою на основі самостійної (індивідуальної чи групової) дослідницько-пошукової діяльності учнів; формування в студентів цілісної картини світу; практична спрямованість знань та навичок студентів; розвиток навичок, які сприяють підвищенню конкурентноздатності студентів на ринку праці в умовах економіки, яка ґрунтується на новітніх технологіях та знаннях; орієнтування при плануванні навчального проекту на вимоги державних загальноосвітніх стандартів та зміст державних навчальних програм з різних навчальних предметів; циклічна побудова навчання студентів на тренінгу щодо використання інформаційно-комунікаційних технологій; врахування досягнень сучасної психології; альтернативна система оцінювання та самооцінювання всіх видів діяльності студентів, на базі розробки власних критеріїв та форм оцінювання навчальних досягнень; розглядання її не тільки як важливої умови професійної підготовки вчителя, а й як одного із системотворчих чинників, що охоплює процеси багаторівневої, багатоаспектної і багатоякісної інтеграції професійної підготовки в системі безперервної педагогічної освіти тощо.

Цілі підготовки/навчання у когнітивній сфері можуть бути виражені через такі елементи засвоєння (їх ще називають елементами таксономії Блума): знання, розуміння, застосування, аналіз, синтез, оцінка та створення [4].

Оцінка підготовки студентів спеціальності 014 Середня освіта (Мова та література(англійська)) здійснюється через атестацію. Згідно Стандарту вищої освіти України першого (бакалаврського) рівня освіти, ступеня вищої освіти – бакалавр, галузі знань – 01 Освіта, спеціальності – 014 Середня освіта, предметна спеціалізація – 014.02 Середня освіта (мова та література із зазначенням мови) атестація здобувачів вищої освіти здійснюється у формі комплексного кваліфікаційного екзамену. Комплексний кваліфікаційний екзамен має на меті встановлення освітньої та професійної кваліфікації і включає завдання з теорії та історії іноземної мови, практичного курсу іноземної мови, теорії літератури, історії зарубіжної літератури, теорії й методики навчання за спеціальністю й предметною спеціалізацією [3].

Тобто, традиційно розроблені стратегії оцінки фахівців на практиці зосереджено, значною мірою, на суворій паперовій основі оцінки знань і навичок у межах, згаданих вище, компетенцій. Такі стратегії оцінки забезпечують основу для еволюції системи оцінювання, з можливістю встановлення рівня необхідних наукових знань та практичних навичок отриманих студентом, педагогічних та мовних навичок та вміння забезпечувати та здійснювати процес навчання іноземної мови таким чином, щоб бути визнаним компетентним для працевлаштування у закладах середньої освіти. Поза як, на сучасному етапі працевлаштування випускників використовуються процеси формальної сертифікації.

Використання стратегії атестації здобувачів вищої освіти, за чітко визначеними стандартами, сприяє прийняттю рішення стосовно того, чи засвоїли студенти всі необхідні компетенції визначені Стандартом. Приклади атестації здобувачів вищої освіти включають традиційно високі ставки на комплексний кваліфікаційний екзамен після закінчення підготовки, який служить основою для отримання диплому про здобуття певного рівня освіти, зокрема першого (бакалаврського) ступеня вищої освіти. Атестація здобувачів вищої освіти є одним з механізмів захисту або запевнення громадськості, що всі ліцензовані фахівці мали, на момент проведення атестації, мінімальні очікувані інтегральні, загальні та предметні компетентності.

При формуванні стратегії атестації використовують набір стандартів як компонент тривалого професійного розвитку або стратегії навчання протягом усього життя, що дозволяє ідентифікувати (з або без зворотного зв'язку) навички, які потребують вдосконалення [2].

Оцінку на основі практичної підготовки (практична складова підготовки фахівців, яка реалізується на основі проходження практик студентами спеціальності 014 Середня освіта (Мова та література(англійська)) - часто розглядають як компонент атестації, орієнтований на інструменти або підходи, що оцінюють фахівців, які на практиці реалізують вищезгадані компетентності спеціальності 014 Середня освіта (Мова та література(англійська)).

Загалом, мету оцінювання компетенцій випускника можна розділити на три загальні категорії:

1. Оцінка на основі практичної підготовки: керівництво практикою. Стратегії підсумкового оцінювання використовують визначені урядом стандарти, що дозволяють прийняти рішення про те, чи пройшли учасники або не пройшли рівень атестації. Приклади підсумкових оцінок включають традиційні письмові або усні іспити після закінчення програми навчання, яка служить основою для первинної сертифікації та ліцензування.

2. Стратегії формальної оцінки, де використовують набір стандартів як компонент стратегії безперервного професійного розвитку або навчання протягом усього життя, що дає змогу ідентифікувати (з або без зворотного зв'язку) сфери, де необхідне подальше вдосконалення. Приклади формувальних оцінок включають участь у командних сценаріях моделювання, де виявляються прогалини в індивідуальних та командних роботах у різних сферах компетенцій, а також планується вдосконалення навчальної програми підготовки для підвищення якості навчального процесу.

3. Оцінку на основі практичної підготовки – як найважливіший компонент оцінки, орієнтованої на інструменти або підходи, що оцінюють студента, як вчителя, тобто як на практиці вони виконують свою діяльність на своєму робочому місці.

Висновки та перспективи подальших досліджень. На сьогодні, існує багато перешкод на шляху впровадження системи оцінки компетентностей фахівців спеціальності 014 Середня освіта (Мова та література(англійська)) . При введенні нових або більш формалізованих і структурованих підходів до оцінювання компетентностей, є ряд потенційних перепон, які треба опрацювати розробникам програм підготовки фахівців. До них відносяться:

Конкуруючі пріоритети забезпечення навчального процесу під час проходження практики і загальна відсутність часу для практичного навчання і спостереження. Розробники програм мають приймати активну участь, на рівні з органами адміністрації освітнього закладу, щоб підвищити цінність оцінки компетенцій на робочому місці та забезпечення зворотного зв'язку з метою покращення ефективності роботи спеціалістів і розгляд компетенцій, що реалізуються під час таких освітніх заходів, в кінцевому підсумку буде переведено в ефективнішу підготовку учнів. Університети відіграють важливу роль у забезпеченні стандартів акредитації навчання розробляючи навчальні плани підготовки фахівців, які містять розподіл практичної підготовки, що є розумним і обґрунтованим, і забезпеченні керівництва та навчання щодо ефективної атестації рівня практичної підготовки.

Наступною з перепон можна назвати: оцінювання рівня здобутих компетентностей може бути затьмарено високими очікуваннями під час атестації здобувачів вищої освіти. Студенти використовують свою енергію до здачі підсумкових іспитів і багато хто не бачить значення в оцінюванні практичної підготовки. Поглинання компетенцій практичної підготовки в рішення, що стосуються здобутого освітнього рівня спеціаліста теоретичною складовою підготовки сприяє значному ризику дотримання вимог щодо оцінювання тільки теоретичних компетенцій підготовки. Така стратегія

приведе до менталітету «галочки» й відволікає від мети оцінки усього спектру компетенцій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про затвердження Методики розроблення професійних стандартів Документ z0165-18 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0165-18/ed20180122/sp:max15#n19>.
2. Садовий М.І. Програмні компетентності майбутніх фахівців спеціальності 014 «Середня освіта (природничі науки)»: зміст та особливості формування [Електронний ресурс] / М. І. Садовий. – Режим доступу: journals.uran.ua/index.php/2307-4507/article/download/.../149602.
3. Стандарт вищої освіти України першого (бакалаврського) рівня освіти, ступеня вищої освіти – бакалавр, галузі знань – 01 Освіта, спеціальності – 014 Середня освіта, предметна спеціалізація – 014.02 Середня освіта (мова та література із зазначенням мови): розроб. науково-методичною підкомісією 014-1 Середня освіта (мови та літератури), затвердженої наказом Міністерства освіти і науки України № 375 від 6 квітня 2016 року. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1397-17/conv/paran17?lang=ru>.
4. Таксономія Блума [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Таксономія_Блума.
5. Bolman L.G. Student Leadership Development and Orientation: Contributing Resources within the Liberal Arts [Електронний ресурс] / L.G. Bolman, T.E. Deal // American Journal of Educational Research. – 2013. - Vol. 1, No. 1. - P. 1-5. – Режим доступу: <http://www.sciepub.com/reference/35>.

Traditionally, practical assessment strategies designed for students or specialists are largely focused on a rigorous analysis of paper based knowledge and skills within the competencies of specialist of speciality 014 "Secondary education (Language and Literature (English))". When introducing new or more formalized and structured approaches to assessing competencies, there are a number of potential obstacles that need to be addressed to developers of educational training programs.

Keywords: competence; specialists of specialty 014 Secondary education (Language and literature (English)) certification of applicants for higher education; evaluation.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>